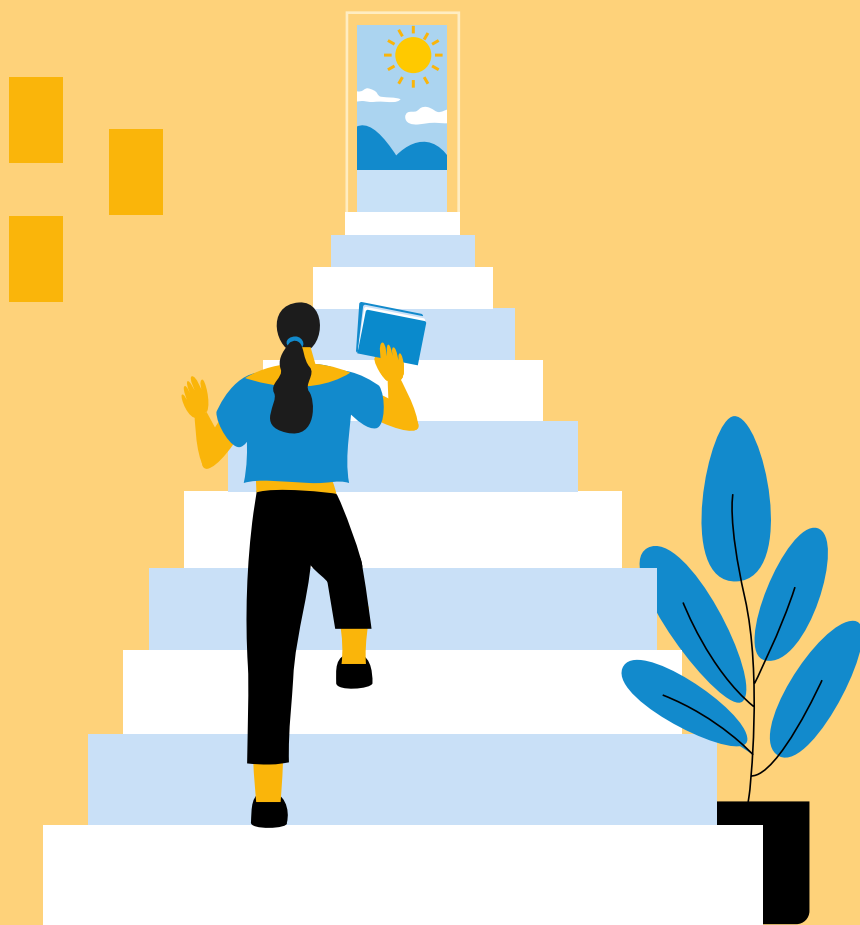

Factsheet Literaire Competenties voor de leesmediaconsulent

Inleiding

In dit document lees je kort wat literaire competentie is, waarom het belangrijk is en hoe jij er als leesmediaconsulent met onderwijsprofessionals mee aan de slag kunt. De opbouw van dit document kun je als handvat gebruiken voor een teamtraining.

Waarom moet je ermee aan de slag?

Het stimuleren van literaire competenties bij kinderen is een wezenlijk onderdeel van hun taal- en persoonlijke ontwikkeling. Wie leerlingen leert literaire teksten te begrijpen, te interpreteren, te waarderen en erover te reflecteren, helpt hen niet alleen beter te lezen, maar ook beter te denken. In verhalen ontdekken kinderen niet alleen wát er gebeurt, maar vooral hóe en waarom; en juist daar groeit hun begrip van taal, betekenis en de wereld om hen heen.

Het actief werken aan literaire competentie versterkt de taalontwikkeling op een dieper niveau. Rijke, verhalende teksten vergroten de woordenschat, verfijnen het taalgevoel en openen de deur naar complexere zinsstructuren en vertelvormen. Tegelijkertijd prikkelen literaire teksten de verbeelding, het inlevingsvermogen en het kritisch redeneren. Ze nodigen leerlingen uit om na te denken over zichzelf, over anderen en over de wereld om hen heen.

Ook in maatschappelijk en cultureel opzicht is literatuuronderwijs onmisbaar. Via verhalen maken kinderen kennis met diverse perspectieven, waarden en culturen, een fundament voor empathie en burgerschapsvorming. Niet voor niets benadrukken de nieuwe conceptkerndoelen Nederlands en Burgerschap (SLO, 2024) het belang van leesplezier, tekstbegrip en reflectie als kern van taal- en persoonsvorming.

Leerlingen die op jonge leeftijd leren genieten van verhalen, blijven lezen, blijven denken en blijven zich verwonderen. Zo vormt het werken aan literaire competenties een krachtige motor voor taalbegrip, culturele bewustwording en kritisch burgerschap. Literatuuronderwijs is daarmee geen aanvulling, maar het hart van goed, toekomstgericht onderwijs.

Wat moet je weten?

De basis

Een stevige theoretische basis geeft je taal, houvast en zelfvertrouwen in gesprekken over literaire competentie. Met deze drie boeken leg je die basis:

Aidan Chambers *Leespraat*

Laat zien hoe je betekenisvolle gesprekken over boeken voert, met concrete vraagtechnieken die leerlingen aan het denken én praten zetten.

Heleen Buhrs *Effectief leesonderwijs in de praktijk*

Biedt de didactische onderbouwing van sterk leesonderwijs en maakt helder hoe je doelen, instructie en evaluatie op elkaar laat aansluiten.

Erna van Koeven & Anneke Smits *Rijke taal*

Helpt je rijke teksten herkennen en inzetten, en verbindt leesplezier aan taalontwikkeling en bredere vorming in de school.

Gertrud Cornelissen *Maar als je erover nadenkt...*

Leert je over nieuwe inzichten en onderzoek naar leesgespreken en literaire competentie.

Titelkennis en leesdimensies

Met een brede kennis van jeugdliteratuur kies jij sneller titels die passen bij leeftijd, thema en activiteit. Lees daarom zelf regelmatig jeugdliteratuur en houd je overzicht actueel met onder meer de Penseel- en Griffelijsten en de Top 40 Kinderboeken. Zo kun je gericht adviseren en variëren.

De leesdimensies van Open Boek bieden een raamwerk dat helpt om die titelkennis te ordenen in recreatieve, explorerende en reflectieve boeken ([Indeling kinderboeken - Lezen in het primair onderwijs](#)). Rijke teksten vind je binnen de reflectieve en explorerende dimensie.

- **Recreatieve dimensie**
Toegankelijke, vlot leesbare boeken. De focus ligt op actie; personages veranderen weinig. Minder geschikt voor verdieping of klassengesprek.
- **Explorerende dimensie**
Toegankelijke boeken met een extra laag. Personages groeien, thema's sluiten aan bij het dagelijks leven en bieden haakjes voor gesprek. Geschikt om zelf te lezen én om motieven, perspectief en opbouw te verkennen.
- **Reflectieve dimensie**
Literaire, vaak bekroonde titels met rijk taalgebruik, originele invalshoeken en gelaagdheid. Uitdagend, maar ideaal om voor te lezen en in de klas te bespreken.

Kennis van de praktijk

Om goed aan te sluiten bij de klaspraktijk, is het belangrijk dat je weet hoe lees- en taalmethodes zijn opgebouwd. Die bieden vaak structuur, maar laten minder ruimte voor verdieping of leesplezier. Verken de methodes daarom bewust en kijk waar je kunt verrijken met jeugdliteratuur. Bijvoorbeeld door:

- Verhalen te koppelen aan thema's of teksten uit de methode, zodat lezen betekenisvoller en herkenbaarder wordt voor leerlingen.
- Verdiepende vragen te stellen bij fragmenten of opdrachten, om leerkrachten te laten nadenken over motieven, perspectieven of gevoelens van personages.
- Rijke teksten in te zetten die de leerdoelen van de methode versterken, bijvoorbeeld bij woordenschat, begrijpend lezen of thematisch werken.

Hoe doe je dat in de praktijk?

- **Vaardigheden van de Leesmediaconsulent** ([zie Stapelmodel voor opleidingen dBos](#)):
 - Gespreksvaardigheden: goed kunnen luisteren en reageren
 - Trainingsvaardigheden: enthousiasmeren en activeren
- **Randvoorwaarden van school(team)**

De rol van de school is om te faciliteren en participeren; er moet voldoende les- en leestijd geboden worden en er moet een rijke diverse collectie aanwezig zijn. Verder zal er in een schoolteam ook draagvlak voor het werken aan literaire competenties moeten zijn.

Klik op of scan de QR-code voor meer informatie over de conceptkerndoelen Nederlands (dia's 37, 39, 41 en 43).

Hoe nu verder?

Meer weten over literaire competenties? Klik op of scan de QR-code voor bronnen, tools en praktische handvatten.

Colofon

Deze factsheet is gemaakt door het Leerteam Literaire Competenties van Probiblio, met bibliotheekprofessionals van Bibliotheek Bollenstreek, Bibliotheek Aan den IJssel, Openbare Bibliotheek Amsterdam en Bibliotheek Velsen.

Auteurs: Renee Beerendonk (Bibliotheek Aan den IJssel), Roxanne Heemskerk (Bibliotheek Bollenstreek), Lisette Kuijt (Probiblio), Michelle Smit (Probiblio), Larissa Streppel (Bibliotheek Velsen), Famke de Vries (Openbare Bibliotheek Amsterdam)

©Probiblio 2025